

فصلنامه تخصصی عمران سیداد

سال اول، شماره ۲، زمستان ۱۴۰۴

صاحب امتیاز:	مرکز آموزش عالی علمی کاربردی غیر دولتی دره شهر یک
مدیر مسئول:	مهندس مجتبی رشیدنهل
سر دبیر:	مهندس مجتبی رشیدنهل
مدیر اجرایی:	مهندس رودابه نجمایی
کارشناس:	مهندس شبنم خزرایی
نشانی دفتر نشریه:	تهران، خیابان قائم مقام فراهانی، پلاک ۱۸۶، طبقه ۲، واحد ۲۲
تلفن:	۸۶۰۴۶۲۰۰ _ ۰۲۱ (داخلی ۱۱۲)
فکس:	۸۶۰۴۶۲۰۰ _ ۰۲۱
سامانه:	www.journal.sidad.ir
رایانامه:	journal@sidad.ir

فهرست

عنوان	صفحه
درباره نشریه سیداد:	۳
اهداف و چشم انداز:	۳
اعضا هیات تحریریه:	۴
هوش مصنوعی چگونه مصرف انرژی ساختمان‌های مسکونی را مدیریت می‌کند؟	۵
گرافیک محیطی و تجربه کاربر در محیط شهری	۱۶
نقش زنان در توسعه پایدار صنعت ساختمان	۳۱
مرمت و کاشی کاری تزئینی	۳۷
مصاحبه اختصاصی	۵۱

درباره نشریه سیداد:

نشریه تخصصی سیداد با تمرکز بر حوزه عمران و ساخت‌وساز، به‌عنوان مرجعی علمی و کاربردی، به بررسی و تحلیل چالش‌های فنی، حقوقی، مدیریتی و اجرایی پروژه‌های عمرانی می‌پردازد. این نشریه با بهره‌گیری از دیدگاه‌ها و تجربیات کارشناسان رسمی، اساتید دانشگاه و متخصصان صنعت، جدیدترین رویکردها، استانداردها، مطالعات موردی و تحلیل‌های تخصصی را ارائه می‌دهد و با هدف ارتقای کیفیت تصمیم‌گیری، کاهش ریسک و توسعه دانش حرفه‌ای، پلی مؤثر میان دانش نظری و تجربه عملی در صنعت عمران ایجاد می‌کند.

اهداف و چشم‌انداز:

نشریه تخصصی سیداد با هدف ارتقای سطح دانش حرفه‌ای در حوزه عمران و ساختمان، به دنبال ایجاد بستری معتبر برای تبادل دانش میان کارشناسان، مهندسان، پژوهشگران و فعالان صنعت ساخت‌وساز است. این نشریه تلاش می‌کند با انتشار تحلیل‌های تخصصی، مطالعات موردی، مقالات علمی-کاربردی و بررسی ضوابط و استانداردها، به بهبود کیفیت تصمیم‌گیری فنی و مدیریتی، کاهش ریسک پروژه‌ها و افزایش شفافیت در فرآیندهای اجرایی و کارشناسی کمک کند. همچنین، حمایت از تولید محتوای اصیل، مستند و مبتنی بر تجربه‌های واقعی پروژه‌های عمرانی از اهداف اصلی این نشریه به شمار می‌آید.

چشم‌انداز نشریه سیداد

چشم‌انداز نشریه سیداد تبدیل شدن به یکی از مراجع معتبر و اثرگذار در حوزه عمران و ساختمان در سطح کشور است؛ مرجعی که به‌عنوان پل ارتباطی میان دانش دانشگاهی، تجربه‌های میدانی و نیازهای واقعی صنعت عمل می‌کند. سیداد در افق پیش‌رو، با تمرکز بر نوآوری، فناوری‌های نوین، هوشمندسازی ساخت‌وساز و رویکردهای پایدار، می‌کوشد نقش مؤثری در توسعه حرفه‌ای مهندسان و ارتقای استانداردهای صنعت ساختمان ایفا کند و به مرجعی قابل اعتماد برای تصمیم‌سازان، مدیران پروژه و کارشناسان رسمی بدل شود.

اعضا هیات تحریریه			
ردیف	نام	سمت	ایمیل
۱	مجتبی رشیدنهل	سردبیر	m.rashidnahal@yahoo.com
۲	مجتبی رشیدنهل	مدیر مسئول	m.rashidnahal@yahoo.com
۳	رودابه نجمائی	مدیر اجرایی	Roudabehnajmaei@gmail.com
۴	حمید علیمحمدی	هیات تحریریه	Alimohammadi.ha@gmail.com
۵	شبنم خزرای	کارشناس	shabnamkhazraei@gmail.com

نقش زنان در توسعه پایدار صنعت ساختمان از منظر حقوق اسلامی و استانداردهای جهانی

تهیه کننده: نادیه رفعت

کارشناس ارشد مطالعات زنان

چکیده

توسعه پایدار به عنوان پارادایم مسلط سیاست گذاری جهانی، مستلزم تلفیق همزمان ابعاد اقتصادی، اجتماعی و زیست محیطی است. صنعت ساختمان به دلیل سهم قابل توجه در مصرف انرژی، انتشار گازهای گلخانه‌ای، اشتغال زایی و توسعه شهری، نقشی کلیدی در تحقق این الگو ایفا می کند. در این میان، بهره گیری از تمامی ظرفیت های سرمایه انسانی، به ویژه مشارکت زنان، یکی از الزامات بنیادین توسعه پایدار محسوب می شود. پژوهش حاضر با رویکرد تحلیلی-تطبیقی و مبتنی بر مطالعات کتابخانه‌ای، به بررسی نقش زنان در توسعه پایدار صنعت ساختمان از منظر حقوق اسلامی و استانداردهای جهانی می پردازد. نتایج نشان می دهد اصول بنیادین حقوق اسلامی از جمله کرامت انسانی، عدالت، شایسته سالاری و استقلال اقتصادی زنان، همسو با اهداف توسعه پایدار سازمان ملل متحد (SDGs) و استانداردهای بین المللی نظیر ISO ۲۶۰۰۰ و مقاوله نامه های سازمان بین المللی کار است. با وجود پیشرفت های فناورانه نظیر BIM و دیجیتالی شدن فرآیندهای ساخت که فرصت های برابر حرفه ای ایجاد کرده اند، موانع فرهنگی و ساختاری همچنان چالش برانگیز است. همگرایی سیاست های ملی، آموزه های دینی و استانداردهای جهانی می تواند زمینه ارتقای بهره وری، عدالت سازمانی و توسعه پایدار صنعت ساختمان را فراهم سازد.

واژگان کلیدی: توسعه پایدار، صنعت ساختمان، حقوق اسلامی، برابری جنسیتی، سرمایه انسانی،

BIM، استانداردهای جهانی

مقدمه

مفهوم توسعه پایدار نخستین بار به طور نظام مند در گزارش «آینده مشترک ما» کمیسیون برانتلند مطرح شد و توسعه‌ای تعریف گردید که «نیازهای نسل حاضر را بدون به خطر انداختن توان نسل‌های آینده در تأمین نیازهایشان برآورده می‌کند» (WCED, ۱۹۸۷). این مفهوم بعدها در قالب اهداف هفده‌گانه توسعه پایدار سازمان ملل متحد (UN, ۲۰۱۵) عملیاتی شد.

صنعت ساختمان یکی از اثرگذارترین بخش‌های اقتصادی جهان است؛ این صنعت حدود ۳۶٪ مصرف نهایی انرژی و نزدیک به ۳۷٪ انتشار دی‌اکسیدکربن مرتبط با انرژی را به خود اختصاص می‌دهد (UNEP, ۲۰۲۲). در عین حال، یکی از بزرگ‌ترین منابع اشتغال و سرمایه‌گذاری زیربنایی است. از این رو، تحقق توسعه پایدار بدون تحول ساختاری در این صنعت ممکن نیست.

در دهه‌های اخیر، توجه به تنوع جنسیتی و مشارکت زنان در صنایع زیربنایی به عنوان یکی از پیشران‌های بهره‌وری و نوآوری مطرح شده است. پژوهش حاضر به دنبال پاسخ به این پرسش است که: نقش زنان در توسعه پایدار صنعت ساختمان چیست و این نقش از منظر حقوق اسلامی و استانداردهای جهانی چگونه تبیین می‌شود؟

توسعه پایدار و اهمیت سرمایه انسانی در صنعت ساختمان

یکی از مهم‌ترین مؤلفه‌های تحقق توسعه پایدار، استفاده بهینه از سرمایه انسانی است. نظریه‌های جدید رشد اقتصادی نشان می‌دهند که دانش، مهارت و نوآوری نیروی انسانی نقش تعیین‌کننده‌ای در افزایش بهره‌وری و رشد اقتصادی دارند (Romer, ۱۹۹۰). در این میان، مشارکت زنان در فعالیتهای اقتصادی می‌تواند به طور قابل توجهی ظرفیت تولیدی و مدیریتی جوامع را افزایش دهد.

مطالعات متعدد در حوزه مدیریت سازمانی نشان داده است که تنوع جنسیتی در محیط‌های کاری می‌تواند به افزایش خلاقیت، بهبود فرآیندهای تصمیم‌گیری و ارتقای عملکرد سازمانی منجر شود (Hunt et al., ۲۰۲۰). در پروژه‌های ساختمانی که معمولاً دارای ساختارهای پیچیده و چندرشته‌ای هستند، حضور نیروهای انسانی با دیدگاه‌ها و تجربیات متنوع می‌تواند نقش مهمی در کاهش خطاهای مدیریتی و افزایش کیفیت تصمیم‌گیری داشته باشد.

همچنین تحقیقات انجام‌شده در حوزه مدیریت پروژه‌های عمرانی نشان می‌دهد تیم‌هایی که از تنوع جنسیتی برخوردارند، در مدیریت تعارضات سازمانی، ارتباطات تیمی و ایجاد فرهنگ ایمنی عملکرد بهتری دارند (Fielden et al., ۲۰۰۰). این مسئله به ویژه در پروژه‌های بزرگ ساختمانی که نیازمند هماهنگی میان رشته‌های مختلف مهندسی هستند اهمیت بیشتری پیدا می‌کند.

تحولات فناوری و تغییر ماهیت مشاغل ساختمانی

در دهه‌های اخیر صنعت ساختمان شاهد تحولات فناورانه قابل توجهی بوده است. ظهور فناوری‌هایی مانند مدل‌سازی اطلاعات ساختمان (BIM)، سیستم‌های مدیریت پروژه دیجیتال، فناوری‌های پیش‌ساخته، چاپ سه‌بعدی در ساخت‌وساز و کاربرد هوش مصنوعی در تحلیل داده‌های پروژه، ماهیت بسیاری از فعالیت‌های این صنعت را تغییر داده است.

مدل‌سازی اطلاعات ساختمان (BIM) به عنوان یکی از مهم‌ترین فناوری‌های نوین در صنعت ساختمان، امکان مدیریت یکپارچه اطلاعات پروژه در تمامی مراحل طراحی، اجرا و بهره‌برداری را فراهم می‌کند (Eastman et al., ۲۰۱۸). این فناوری نیازمند مهارت‌های تحلیلی، مدیریتی و نرم‌افزاری پیشرفته است و وابستگی کمتری به فعالیت‌های فیزیکی دارد.

در نتیجه این تحولات، بسیاری از مشاغل صنعت ساختمان از فعالیت‌های فیزیکی سنتی به فعالیت‌های دانش‌محور تبدیل شده‌اند. این تغییر ساختاری موجب شده است که معیار اصلی موفقیت حرفه‌ای در این صنعت بیش از پیش بر تخصص علمی، مهارت مدیریتی و توانایی حل مسئله استوار باشد.

جایگاه مشارکت اقتصادی زنان در حقوق اسلامی

یکی از موضوعات مهم در بررسی نقش زنان در فعالیت‌های اقتصادی، توجه به مبانی حقوقی و فرهنگی جوامع است. در نظام حقوقی اسلام، اصولی مانند کرامت انسانی، عدالت و مسئولیت اجتماعی جایگاه ویژه‌ای دارند.

قرآن کریم در آیه سیزدهم سوره حجرات، برابری ارزش انسانی افراد را مورد تأکید قرار داده و معیار برتری را تقوا معرفی می‌کند. همچنین در آیات متعدد، زن و مرد در بهره‌مندی از پاداش اعمال صالح برابر دانسته شده‌اند (نحل: ۹۷). این اصول نشان‌دهنده آن است که در نگاه اسلامی، ارزش انسانی و شایستگی اجتماعی افراد وابسته به جنسیت نیست.

از منظر فقه اسلامی، زنان دارای استقلال اقتصادی هستند و می‌توانند مالک اموال خود باشند، قراردادهای اقتصادی منعقد کنند و در فعالیت‌های تجاری مشارکت داشته باشند. بسیاری از فقهای اسلامی این حقوق را به عنوان بخشی از نظام عدالت اقتصادی اسلام مورد تأکید قرار داده‌اند (مطهری، ۱۳۷۹).

بررسی تاریخ صدر اسلام نیز نشان می‌دهد زنان در فعالیت‌های اقتصادی نقش فعالی داشته‌اند. حضرت خدیجه (س) به عنوان یکی از برجسته‌ترین بازرگانان مکه، نمونه‌ای تاریخی از مشارکت اقتصادی زنان در جامعه اسلامی محسوب می‌شود.

چالش‌ها و موانع مشارکت زنان در صنعت ساختمان

با وجود پیشرفت‌های قابل توجه در حوزه‌های حقوقی و مدیریتی، زنان همچنان در صنعت ساختمان با چالش‌هایی مواجه هستند. کلیشه‌های جنسیتی، محدود بودن فرصت‌های مدیریتی، شکاف دستمزدی و شرایط نامناسب برخی کارگاه‌های ساختمانی از جمله مهم‌ترین این چالش‌ها محسوب می‌شوند.

برخی مطالعات نشان می‌دهند که بسیاری از این موانع ریشه در ساختارهای فرهنگی و نگرش‌های سازمانی دارند و نه در محدودیت‌های فنی یا حرفه‌ای زنان (Fielden et al., ۲۰۰۰). بنابراین اصلاح

نگرش‌های مدیریتی، توسعه سیاست‌های شایسته‌سالاری و ایجاد فرصت‌های آموزشی برابر می‌تواند نقش مهمی در افزایش مشارکت زنان ایفا کند.

نتیجه‌گیری

بررسی انجام‌شده نشان می‌دهد که مشارکت زنان در صنعت ساختمان می‌تواند نقش مهمی در تحقق اهداف توسعه پایدار ایفا کند. تحولات فناورانه و تغییر ماهیت فعالیت‌های این صنعت، زمینه‌های جدیدی برای حضور مؤثر زنان فراهم کرده است.

همچنین تحلیل تطبیقی نشان می‌دهد اصول بنیادین حقوق اسلامی در بسیاری از موارد با استانداردهای جهانی مرتبط با عدالت اجتماعی، کرامت انسانی و برابری فرصت‌ها همسو است. بنابراین ایجاد بسترهای مناسب برای مشارکت زنان در صنعت ساختمان نه تنها با مبانی حقوق اسلامی تعارضی ندارد، بلکه می‌تواند در راستای تحقق عدالت اجتماعی و توسعه اقتصادی قرار گیرد.

در نهایت، سیاست‌گذاران، دانشگاه‌ها و شرکت‌های ساختمانی باید با توسعه آموزش‌های تخصصی، اصلاح ساختارهای سازمانی و تقویت نظام‌های شایسته‌سالاری، زمینه بهره‌گیری مؤثر از ظرفیت زنان در صنعت ساختمان را فراهم سازند. چنین رویکردی می‌تواند به افزایش بهره‌وری، ارتقای کیفیت مدیریت پروژه‌ها و تحقق اهداف توسعه پایدار در این صنعت منجر شود.

منابع

- Becker, G. (۱۹۹۳)man, C., Teicholz, P., Eastman, C., Teicholz, P., Sacks, R., & Liston, K. (۲۰۱۸). BIM Handbook. Wiley.
- Fielden, S., Davidson, M., Gale, A., & Davey, C. (۲۰۰۰). Women in construction. Construction Management and Economics.

Hunt, V., Prince, S., Dixon-Fyle, S., & Yee, L. (۲۰۲۰). Diversity Wins.

McKinsey & Company.

ILO. (۲۰۱۹). Women in Business and Management.

UN. (۲۰۱۵). Transforming our world: The ۲۰۳۰ Agenda for Sustainable Development.

UNEP. (۲۰۲۲). Global Status Report for Buildings and Construction.

WCED. (۱۹۸۷). Our Common Future.

مطهری، مرتضی. (۱۳۷۹). نظام حقوق زن در اسلام. تهران: صدرا.